

საერთაშორისო გადაწყვეტილებების და კონტროლის ბანხორცხილების თავისებურებები ნარკოტიკების საერთაშორისო უკანონო ბრუნვის სფეროში

ლაშა ჯანაშია
სტუ-ს დოქტორანტი

რეზიუმე

პირველი - ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლა მაშინ იქნება ეფექტური თუ მათ ორგანიზაციულ სისტემებს დავასუსტებთ ფინანსურად, მოვახდენთ უკანონო შემოსავლების და დანაშაულებრივი ქმედებების დოკუმენტირებას, მათზე საკანონმდებლო და სხვა მექანიზმებით ეფექტურ, ადეკვატურ რეაგირებას, რაც გამოიხატება: ნარკოტიკების უკანონო დამზადების, წარმოების, საერთაშორისო უკანონო გადაზიდვის, მისი ორგანიზების და დაფინანსების და სხვა უკანონო ოპერაციებიდან მიღებული თანხების ანგარიშების ყადაღას, ხოლო უკანონოდ შეძენილი ქონება, ნარკოტიკების უკანონო წარმოებისათვის გამოყენებული ლა ბორატორიები, შენობა ნაგებობები, ყველა სახის ტრანსპორტი და სხვ. დაექვემდებარება კონფისკაციას.

მეორე - სახელმწიფოთა მთავრობებისა და აღმასრულებელი ხელისუფლებისათვის ურთიერთანამშრომლობის ახალი სტრატეგიის ჩამოყალიბება, დამყარებული ინფორმაციისა და მომსახურე პერსონალის უფრო ფართო გაცვლაზე, ასევე სახელმწიფო თა შესაბამის სამსახურებს შორის, საერთაშორისო ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის სისტემატიური და უფრო ფრთხილი ინ ტეგრაცია; ტრანსნაციონალური საინფორმაციო ბანკის შექმნა;

მესამე - საინტერესოა და ჩვენის აზრით ეფექტურია ტრანსნაციონალური კრიმინალური ორგანიზაციების წინააღმდეგ ისეთი სტრატეგიის ჩამოყალიბება, რომელიც შესაძლებელს გახდის ეჭვი დაბადოს, უთანხმოება ჩამოაგდოს და შუილი გააჩინოს ამ ორგანიზაციებს შორის;

მეოთხე - მთავრობებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ ტრანსნაციონალურ ორგანიზებულ დანაშაულთან ბრძოლის სწორი სტრატეგიის ჩამოყალიბებისას სიფრთხილეა საჭირო, რადგან რომელიმე ერთ დანაშაულებრივ სტრუქტურაზე მთელი ძალების და საშუალებების კონცენტრირებამ შეიძლება სხვა მეტოქე სტრუქტურის გაძლიერება ხელშეწყობა გამოიწვიოს. ამის ნათელი მაგალითია, როდესაც ამერიკის შეერთებული შტატების და კოლუმბიის ხელისუფლებამ „მედელინის“ ნარკო კარტელის წინააღმდეგ „კალის“ ნარკოკარტელის გამოყენებით იგი დაამარცხა, მაგრამ კალის კარტელი ყველაზე დიდი ნარკოტიკებით მოვაჭრე ორგანიზაციად გადა იქცა მთელ მსოფლიოში და

მის დამარცხებას მრავალი წელი და დიდი რესურსები დასჭირდა.

საკვანძო სიტყვები: ნარკოტიკების საერთაშორისო ვაჭრობა, ოპიუმის ყაყაჩოს უკანონო გავრცელება, ნარკობიზნესი, კანაბისის წარმოება, ნარკოტიკულ ნივთიერებათა კომისია, ტრანსნაციონალური დანაშაული.

INTERNATIONAL SOLUTIONS AND CONTROL IMPLEMENTATION PECULIARITIES OF THE DRUG IN THE FIELD OF INTERNATIONAL ILLEGAL TURNOVER

Lasha Janashia
Phd student at GTU

RESUME

First - fight against transnational organized crime will be effective if we weaken their organizational financial systems, document illegal income and criminal activities. We should continue to fight against transnational organized crime effectively through legislation initiatives and other mechanisms in order to be able to fight illicit drug production, smuggling, international trafficking and other criminal activities. Seizure of accounts of criminal organizations and financing and funds received from other illegal operations should also be considered. Property purchased illegally, laboratories used for illicit drug production, buildings, all kinds of transport, etc. should also be subject to confiscation.

Second - Its essential to develop a new strategy for effective cooperation between the governments of various countries. Corporation should be based on a wider exchange of information, more systematic and integral approach. Creation of international data sharing system is also essential.

Third - We believe that it is important to develop a strategy against transnational criminal organizations that will be focused on creating distrust and suspicion between them. Above mentioned strategy should create rift and in some cases conflicts amongst these criminal organizations.

Fourth - Governments need to keep in mind that caution is needed when formulating the correct transnational crime-fighting strategy, as concentrating all

forces and resources on one criminal structure can strengthen another rival structure. A clear example of this is when the United States and Colombian authorities defeated Medellín cartel which took lot of resources and as a result another cartel emerged even stronger and more organized.

Keywords: International drug trade, illegal distribution of opium poppy, Drug business, Cannabis production, Commission of drug substances, Transnational crime.

* * * *

ნარკოტიკების საერთაშორისო უკანონო ვაჭრობის ისტორიულ-გეოპოლიტიკური ფაქტორების შესწავლა გვიჩვენებს, რომ ეს საკითხი უძველესი დროიდან მრავალი ცივილიზაციის ისტორიის, კულტურის, რელიგიის შემადგენელი ნაწილი იყო.

პრობლემის ისტორიულ ჭრილში შესწავლამ დაგვანახა, რომ XVII-XVIII საუკუნიდან ნარკოტიკები უკვე მრავალი ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკის და ეკონომიკის შემადგენელი ნაწილი გახდა.

ამაზე მიუთითებს სამხრეთ ამერიკის ტერიტორიაზე ანდების მთების სისტემის გასწვრივ ბოლივიის, პერუს, კოლუმბიის, ეკვადორის ასევე ბრაზილიის ტერიტორიაზე 2000 კილომეტრზე, 350000 ჰექტარზე კოკას ბუჩქის უზარმაზარი მასივები, რომლის გაშენება ან კულტივაცია ხდება ან ბუნებრივად იზრდება და იქიდან მსოფლიოს სხვადასხვა სივრცეებში მისი პროდუქტების (დერივატების) უკანონო გავრცელება ხდება.

იგივე შეიძლება ითქვას ოპიუმის ყაყაჩოს უკანონო გავრცელებაზე ავღანეთის, პაკისტანის, ბირმის(მიანმარი), ლაოსის, ტაილანდის და სხვა ქვეყნების ტერიტორიებზე, რომლის პროდუქტების (მორფინი, ჰეროინი, და სხვ.) უკანონო წარმოებამ XX საუკუნის 70-იანი წლებიდან თანდათან გაიზარდა და XXI საუკუნეში საშიშ მასშტაბებს მიაღწია.

მიუხედავად მსოფლიო თანამეგობრობის მიერ გატარებული მრავალმხრივი ღონისძიებებისა პლანეტაზე ოპიუმის ყაყაჩოს ნათესების ოდენობა კვლავაც არ მცირდება. ყაყაჩოს კულტივაციის შედეგად მსოფლიოში 4800 ტონა ოპიუმი იწარმოება. რომელიც საერთაშორისო ნარკობიზნესს 480 ტონა ჰეროინის დამზადების საშუალებას აძლევს, სულ კი უკანასკნელ 20 წელიწადში პლანეტაზე 90000 ტონა ოპიუმი აწარმოეს, რამაც ტრანსნაციონალურ დანაშაულებრივ ორგანიზაციებს 9000 ტონა ჰეროინის დამზადების საშუალება მისცა. (რომ წარმოვიდგინოთ ეს სულ ცოტა 12-15, ჰეროინით დატვირთული 60 ტონიანი ვაგონების ეშელონია.

უსერიოზულების საკითხია მსოფლიოში კანაბისის ნათესების უდიდეს ტერიტორიებზე გავრცელება. იგი მსოფლიოს 120-ზე მეტ ქვეყანაშია გავრცელებული და მისგან აკრძალული პოდუქტები (კანა-

ბისის ფისი, კანაბისის ნაყენი და სხვ.) მზადდება და ვრცელდება.

კანაბისის პირველსახის მოხმარება ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 2700 წლით თარიღდება და ფარმაკოთერაპიაში მემატთანე მას ტკივილგამაყუჩებლად და ფსიქიკური აშლილობის სანინალმდეგო საშუალებად მოიხსენიებს.

დღევანდელ პირობებში კანაბისის კულტივირება, წარმოება და რეალიზაცია წარმოადგენს კრიმინალური „ეკონომიკის“ შემოსავლის ერთ-ერთ ძირითად წყაროს. მიუხედავად მიღებული ზომებისა, ყოველწლიურად ნადგურდება მისი კულტივირების მინიმუმ 20000 ადგილი, კანაბისის წარმოება ფართოვდება, რასაც კანონიერალიზაციამ და მოთხოვნის მასშტაბების ზრდამაც შეუწყო ხელი.

საბოლოოდ მივიღეთ ნარკოტიკების უკანონო ვაჭრობით დაკავებული ტრანსნაციონალური დანაშაულებრივი ორგანიზაციების ფართო ქსელი, რომელმაც მსოფლიოს ხუთივე კონტინენტი მოიცვა და მისი წლიური შემოსავალი 500 მილიარდ დოლარს მიუახლოვდა.

ნარკოტიკების უკანონო ბიზნესის ასეთი უზარმაზარი მოგების მასშტაბები გამომწვეულია ნედლეულის სიაფით, დანაშაულებრივი ჯგუფების გაძლიერებით. მათ დაიწყეს ლოჯისტიკის თანამედროვე მეთოდების გამოყენება: მობილურობა, მაკლერობა და მათი შემცველი პირების სამსახური, სუსტი ბაზრების ხელში ჩაგდება, წარმოების ტრანსფორმაცია, საზღვაო ტრანსპორტისა და განაწილების უნიკალური სტრუქტურის შექმნა, მის შიგნით თანამშრომლობა, კაპიტალ დაბანდება (ინვესტიციები) იმ ქვეყნებში, რომელთაც ყველაზე ხელსაყრელი ინფრასტრუქტურა და კანონმდებლობა ჰქონდათ.

საერთაშორისო ძალისხმევა 60-იან წლებამდე, პრობლემის მოგვარებისათვის არა სისტემატიური სემინარებით, სასწავლო პროგრამებით და ტექნიკური დახმარებით შემოიფარგლებოდა. ამასთანავე საჭირო იყო ქვეყნების მთავრობებთან, მის მოსახლეობასთან თანმიმდევრული სტრატეგიის შემუშავება და ადეკვატური პროექტების განხორციელება. საამისოდ გაეროს ეგიდით ახალი დანაყოფები ჩამოყალიბდა.

გაეროს პირველი ასეთი ახალი დანაყოფი იყო **ნარკოტიკულ ნივთიერებათა კომისია (DND)**, რომელსაც სამდივნოს ფუნქციები უნდა შეესრულებინა.

1961 “ნარკოტიკული საშუალებების წინააღმდეგ ბრძოლის ერთიანი კონვენციის მიღებისთანავე დაფუძნდა საერთაშორისო ნარკოკონტროლის საბჭო (**INCB**), რომელსაც ხელშეკრულებით დასახულ ღონისძიებათა განხორციელებაზე კონტროლი დაევა.

1971 წელს დაფუძნდა ნარკოტიკების ბოროტად გამოყენებაზე კონტროლის ფონდი (**UNFDC**), რომელსაც სამოქმედო პროგრამები უნდა დაეფინანსებინათ.

ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაული ისე გაძლიერდა, რომ საფრთხეს წარმოადგენს თანამედროვე მსოფლიო წესრიგისათვის. ამას ისიც განაპირობებს, რომ მთელი რიგი სახელმწიფოს პოლიტიკური ლიდერების ქმედებები ნამახალისებელი გამოდგა ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის გაძლიერებისათვის, ასე მაგალითად ზოგი მათგანი ხელს აწერდა ნარკოტიკების უკანონო წარმოების და ტრანზიტის საწინააღმდეგო დეკრეტებს, ხოლო მეორე ხელით კი უქმნიდა დაცულ არხებს მის გავრცელებას (ავღანეთი, პაკისტანი, ლიბანი, კოლუმბია, მექსიკა და სხვ.).

XX საუკუნის მიწურულს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ დაიწყო მკაცრი შემტევი ღონისძიებების განხორციელება, ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ, რადგან მისი მასშტაბები და გეოგრაფია გაფართოვდა და საფრთხეს უქმნიდა, მსოფლიო წესრიგს, საბაზრო ეკონომიკას, აძლიერებდა კორუფციის მასშტაბებს, ასუსტებდა დემოკრატიულ ინსტიტუტებს და სხვა.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს მიერ 1994 წლის 21-23 ნოემბერს გამართულ კონფერენციაზე სახელმწიფოთა შინაგან საქმეთა მინისტრების დონეზე იქნა განხილული საერთაშორისო ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის - TCO ძირითადი საკვანძო ასპექტები, რომელთა საფუძველზეც ამ მოვლენის თავისებურებების კვლევების საჭიროებაზე იქნა აქცენტი გამახვილებული. კონფერენციაზე ერთმნიშვნელოვნად ჩამოყალიბდნენ, რომ საერთაშორისო ორგანიზებული დანაშაულებრივი დაჯგუფებების საქმიანობაზე არაადეკვატურმა და არადროულმა რეაგირებამ ხელი შეუწყო მათ ტრანსნაციონალურ დანაშაულებრივ ორგანიზაციებად - TCO გარდაქმნას, რამაც მსოფლიო თანამეგობრობა ახალი სერიოზული ამოცანების წინაშე დააყენა.

ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულობისათვის დამახასიათებელი ნიშნების ანალიზი დაეხმარა მეცნიერებს განესაზღვრათ, მისი არსი და გაემიჯნათ იგი ორგანიზებული დანაშაულის ტრადიციული ცნებისაგან, გამოეყოთ საერთაშორისო დანაშაულობის სტრუქტურის თავისებურებები, შეეფასებინათ ის საფრთხეები, რომელიც ამ მოვლენას მოაქვს საერთაშორისო საზოგადოებისათვის და განესაზღვრათ და ჩამოეყალიბებინათ ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულობის წინააღმდეგ ბრძოლის და ურთიერთანამშრომლობის საფუძვლები, მიეღოთ გადაწყვეტილებები, ჩამოეყალიბებინათ და/ან გაეძლიერებინათ მისი აღსრულების და კონტროლის მექანიზმები.

პირველი ასეთი ფუნდამენტური გადაწყვეტილება ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის - TCO-ს წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში, რომელშიც ჩამოყალიბებული იყო სამოქმედო გადაწყვეტილებები და ამ გადაწყვეტილებების კონტროლის სფეროში გასატარებელი ღონისძიებები

აისახა „ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის 2000 წლის 15 ნოემბრის კონვენციაში“, რომელიც სიმბოლურად მიღებულ იქნა „მაფიის სამშობლოში“ სიცილიაში.

კონვენციის პირველი მუხლი მიუთითებს, რომ წინამდებარე კონვენციის მიღების მიზანი იყო ხელი შეეწყო თანამშრომლობისათვის ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის უფრო ეფექტიანი თავიდან აცილებისა და მის წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში.

მასში თავმოყრილია უმნიშვნელოვანესი დებულებები გადაწყვეტილებების მისი აღსრულების და კონტროლის სფეროში. უმნიშვნელოვანესია **კონვენციის მეორე მუხლი**, რომლის საფუძველზე, კონვენციის მიზნებისათვის ჩამოყალიბდა დამნაშავეთა ორგანიზებული ჯგუფის განმარტება - **ორგანიზებული ჯგუფი**“ ნიშნავს ერთი ან რამდენიმე მძიმე დანაშაულის, ან ამ კონვენციის შესაბამისად ასეთად მიჩნეული დანაშაულის, ჩადენის მიზნით დროის განსაზღვრულ პერიოდში არსებულ და შეთანხმებულად მოქმედ სტრუქტურული ფორმის მქონე, სამი ან მეტი პირისაგან შეწმდგარ ჯგუფს, რომლის მიზანია პირდაპირ ან არაპირდაპირ მიიღოს ფინანსური ან სხვა მატერიალური სარგებელი.

ამავე პერიოდში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ ჩამოაყალიბა ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ახალი სტრუქტურა, კერძოდ, გაეროს სტრუქტურაში 1990 წლის 21 დეკემბერს N45/179 რეზოლუციის თანახმად შექნილი ნარკოტიკების საერთაშორისო კონტროლის პროგრამის (UNDCP) ბაზაზე ჩამოყალიბდა ახალი სტრუქტურა, **ნარკოტიკებთან და დანაშაულთან ბრძოლის ახალი დეპარტამენტი - (UNDOC)**, რომელიც გახდა 2000 წლის კონვენციის გადაწყვეტილებების კონტროლის განმახორციელებელი უწყება, რომელიც მოქმედებს კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებთან ურთიერთკავშირში.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ახლად შექმნილმა სტრუქტურამ აქტიური მონაწილეობა მიიღო კონვენციის გადაწყვეტილებების აღსრულებისათვის და საჭირო სამართლებრივი მექანიზმების ჩამოყალიბებაში.

მაგრამ ტრანსნაციონალური დანაშაულის ურთულესი და ყველაზე მეტად სტრუქტურირებული მიმართულების საერთაშორისო ნარკოტიკების წინააღმდეგობრივ საკამაოდ რთული აღმოჩნდა, რადგან მას ღრმა ფესვები გააჩნდა და როგორც ამ საკითხის ექსპერტები მიუთითებდნენ, ნარკოტიკები მრავალი ქვეყნის და მათ ტერიტორიაზე მცხოვრები ერების, კულტურის, ისტორიის, პოლიტიკის და ეკონომიკის შემადგენელი ნაწილი იყო. ამიტომ, გაეროს ეგიდით წამოწყებულმა ინიციატივებამაც ე.წ. ჩანაცვლების პროგრამამაც ვერ გაამართლა, რომელიც ნარკოტიკების შემცველი მცენარეების, ნამახალისებელი ფორმით სხვა კულტურებით ჩანაცვლებას ითვალისწინებდა.

უმთავრესი პრობლემა კი ის იყო, რომ ნარკოტიკები და მისით ვაჭრობა უდიდეს მოგებას იძლეოდა: მაგალითად ოპიუმის და მისი პროდუქტების სალდო- (მამრავლი ოპიუმის ყაყაჩოს პლანტაციიდან მომხმარებლამდე) საცალო მოვაჭრის მეშვეობით 780-ჯერ იზრდებოდა, ხოლო კოკაინის შემთხვევაში კოლუმბიელი გლეხიდან კოკას ფოთლის პროდუქტის - კოკაინის მამრავლი 1600 - ს უდრიდა. ნავთობის და ბამბის შემთხვევაში იგი 40-50-ს შეადგენს.

საჭირო გახდა ორგანიზაციულ - სამართლებრივი სიახლეების განხორციელება, რათა შეექმნათ ისეთი მექანიზმები, რომელიც სამართალდაცვით სისტემებს მისცემდა შესაძლებლობას ეფექტურად შებრძოლებოდნენ ტრანსნაციონალურ დანაშაულს რომელიც არა მხოლოდ დააფიქსირებდა და დააკავებდა ამ დანაშაულებრივი ორგანიზაციების წევრებს, არამედ პოპულარულად, რომ ვთქვათ დაარტყამდა მათ ჯიბეზე.

ამისათვის გაერომ მოახდინა დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის (გათეთრების) და კორუფციის კრიმინალიზაცია, კერძოდ:

ა)

- წინასწარი შეცნობის დანაშაულებრივი გზით მიღებული ქონების გარდაქმნა ან გადაცემა ამ ქონების უკანონო წარმოშობის დაფარვის ან დამალვის მიზნით ან ნებისმიერი იმ პირისათვის დახმარების გაწევის მიზნით, რომელიც ძირითადი სამართალდარღვევის ჩადენის მონაწილეა, რათა თავი აარიდოს საკუთარი ქმედების სამართლებრივ შედეგებზე პასუხისმგებლობას.

- წინასწარი შეცნობის დანაშაულებრივი გზით მიღებული ქონების ნამდვილი სახიათის, წყაროს, ადგილის, განკარგვის ხერხის, გადაადგილების, ქონებაზე უფლების ან მისი კუთვნილების დაფარვა ან დამალვა.

ბ) საკუთარი სამართლებრივი სისტემის ძირითადი პრინციპების დაცვის პირობით:

- ქონების შეძენა, ფლობა ან გამოყენება, იმის შეცნობით, რომ მისი მიღების მომენტისათვის, ეს ქონება წარმოადგენს დანაშაულის გზით მიღებულ ქონებას.

- ამ მუხლში დადგენილი დანაშაულებების ჩადენის მიზნით შეკავშირება ან შეთანხმებაში მონაწილეობა, აგრეთვე დანაშაულის ჩადენის მცდელობა და დახმარება, ნაქეზება, ხელის შეწყობა და დანაშაულის ჩადენის თაობაზე რჩევის მიცემა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გაეროს ანგარიში. 2018 წელი.
<https://cutt.ly/7HJXusc>
2. დერივატები. ნაწარმოები, მომყოლი პროდუქტები. უცხო სიტყვათა ლექსიკონი. შემდგენელი მჭაბავილი. მეორე გადამუშავებული გამოცემა. გამომცემლობა განათლება. თბილისი 1989 წ.
3. UNDOC Worlds Drugs Report 2018.
4. U.S. Department of Justice. Drug Enforcement Administration, Cannabis Sativa 1976, prepared by Special Agent John T. Maher, Washington D.C. 1976
5. Articles 2 and 16-19 of the 1971 Convention on Psychotropic Substances and articles 22-23 of the 1988 Convention for for INC function specified in in their administration.
6. Article 22(a) of the 1988 United Nations Convention, cited in footnoted 5. Also Article 22 of the specification of INCB functions.
7. United Nations Document A/39/646 of November 12, 1984, for a detailed description of the functions of UNFDC.
8. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 2000 წლის კონვენცია „ტრანსნაციონალური ორგანიზაციის წინააღმდეგ“. პალერმო 2000 15 ნოემბერი.
9. გაეროს 2000წლის „ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის კონვენცია“.